

AFGHANISTAN ■ Det internationale samfund ved ikke, hvad det skal stille op med det nye Taliban-regime i Afghanistan og har derfor bremset udviklingsstøtten til landet. Reportage fra en fødeklinik, der mærker konsekvenserne.

Her arbejder jordemødre gratis

NANNA MUUS STEFFENSEN

WAGHAZ, GHAZNI – Efter aftensmaden vasker pigerne i Rana Khel metalfade af i landsbyens bæk, og drenge driver fåreflokke gennem støvet i skumringen.

Når solen forsvinder bag bjergene, og mørket sænker sig over ørkenlandskabet, går familierne i de sandfarvede huse i seng. Der er ingen strøm i landsbyen eller i den sundhedsklinik, som ligger for foden af et klippebjerg. I et værelse med nøgne, lerklinede vægge tager jordemoderen Zeynab Ghazali på 22 imod landsbyens nye liv.

»Nu om dage vil kvinder helst føde på en klinik, fordi de ved, at klinikkerne har nedbragt dødeligheden for mødre og nyfødte,« siger hun.

For selvom klinikken ikke syner af meget, er det klinikker som den med uddannet sundhedspersonale som Zeynab Ghazali, som er grunden til, at der i dag dør halvt så mange kvinder i barselssengen som i 2001. Spædbarnsdødeligheden er også faldet de seneste 20 år: fra 59 til 36 dødsfald ud af 1.000 nyfødte fra 2001 til 2019.

Begge opgørelser stammer fra Verdensbanken. For frem til Talebans magtovertagelse af Kabul midt i august finansierede netop Verdensbanken 2309 sundhedsklinikker over hele Afghanistan; ryggraden i den afghanske sundhedssektor.

Og det var bankens fortjeneste, at Zeynab plejede at kunne sende nybagte mødre hjem med medicin, bleer, bind og kosttilskud. Det kan hun ikke længere. For efter den tidligere regerings kollaps har Verdensbanken besluttet at stoppe udbetalingerne til humanitære projekter i Afghanistan.

Det betyder, at Zeynab og hendes kolleger ikke har fået løn i flere måneder, og at der ikke længere er medicin og vacciner i skabene på denne og mange andre klinikker. Hun kan heller ikke længere sende fødende kvinder med komplikationer gennem ørkenen med ambulance til det nærmeste hospital, der ligger halvanden time væk. Der er ikke penge til benzinen. En af hendes kolleger, jordemoderen Bibi Shirin Alamuar, måtte for nylig af egen lomme få tanket ambulancen op, så hun kunne sende en patient afsted.

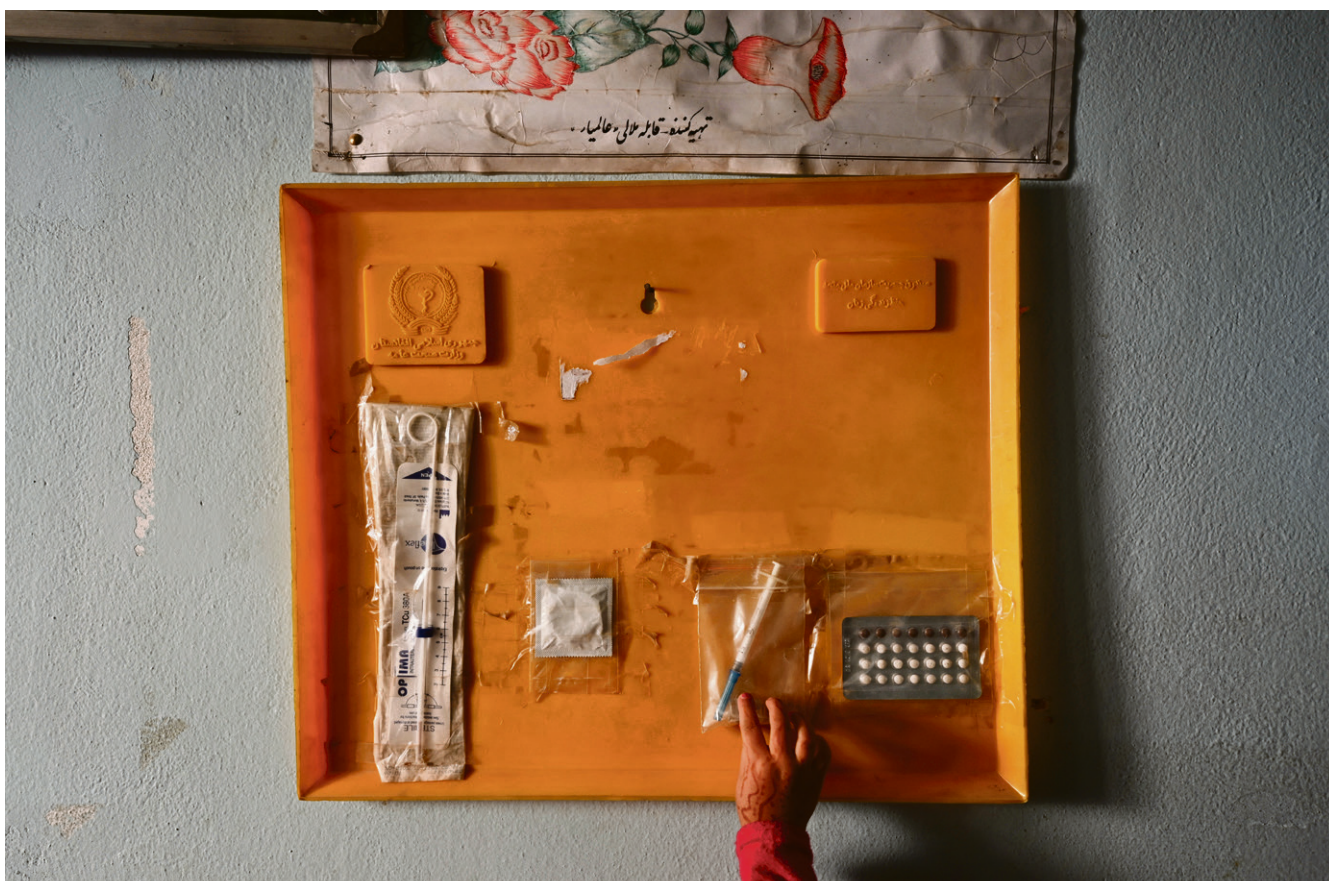
Alt det ved Verdensbanken formentlig godt. »Vi er dybt bekymrede over situationen i Afghanistan og konsekvenserne for landets fremtidige udvikling, især hvad angår kvinderne,« hedder det i en skriftlig udtalelse fra banken, som Weekendavisen har modtaget efter at have bedt om et egentligt interview.

På et møde i september mellem FN-agenturer, som arbejder med sundhed i Afghanistan, blev det vurderet, at det vil få katastrofale konsekvenser, hvis basale sundhedsydelser, der vitterligt kun er basale, bliver beskåret. Hver dag vil 55 flere nyfødte, 10 flere fødende kvinder og 112 flere større børn dø, hvis sundhedssektoren reduceres med 95 procent, lød estimatet.

ILLEGITIM REGERING

Landsbyen Rana Khel har været under Taliban-kontrol i flere år ligesom mange andre områder, hvor Verdensbanken i årevis har finansieret basale sundhedsydelser. Faktisk var kun fem af de 18 distrikter i Ghazni-provinsen i det centrale Afghanistan under regeringens kontrol, da Taliban indtog Kabul den 15. august. Men magtskiftet skabte alligevel et akut problem for Verdensbanken, der finansieres af 189 medlemslande heriblandt Danmark. For Verdensbankens støtte til sundhedssektoren gik nemlig gennem kontrakter med den nu tidligere afghanske regering, der så stod for at tegne kontrakter med de ngo'er, der implementerer projekterne ude i landet.

Allerede i sommer, da oprørsbevægelsen vandt frem over hele landet, begyndte problemerne at melde sig. Kontrakterne mellem den afghanske regering, ngo'erne og Verdensbanken skulle være fornyet inden juli. Men regeringen var alt for travlt optaget af Talebans offensiv. Den satsede på at få styr på kontrakterne senere, men sådan gik det ikke. Den 15. august indtog Taliban Kabul, og Verdensbankens samarbejdspartner, den tidligere regering, var fortid.

Sundhedsklinik i Waghaz-distriktet i det centrale Afghanistan. De spartansk indrettede klinikker i de mest fjerne egne af landet har betydet, at langt færre spædbørn og mødre dør i barselsseng end tidligere. Nederst en tavle med præventionsmidler til oplysning af de kvindelige patienter. Foto: Nanna Muus Steffensen

Derfor kæmper regeringer og organisationer verden over nu med spørgsmålet om, hvordan de skal forholde sig til det Taliban-kontrollerede Afghanistan. Vestlige regeringsledere anerkender ikke Talebans selvudnævnte regering, og USA har indefrosset Den Afghanske Centralbanks indestående i USA, som ifølge New York Times beløber sig til omkring ni milliarder amerikanske dollar. USA var med til at starte Verdensbanken i 1944 og har som den største bidragsyder stadig afgørende indflydelse på organisationens dispositioner.

I landsbyen Rana Khel har Taliban udpeget Omar Eliyas som ansvarlig for offentlige ydelser. Han medgiver over for Weekendavisen, at det er svært for bevægelsen at sikre indbygger-

ne den sundhedspleje, de har brug for uden støtte fra Verdensbanken. Derfor opfordrer han donorer til at sende humanitær støtte uden om Talebans regering direkte til de implementerende ngo'er.

»De er nødt til at kunne give deres ansatte løn. Vi beder det internationale samfund og Verdensbanken om ikke at blande politik og humanitært arbejde,« siger Omar Eliyas.

I Kabul forsøger Taliban – verbalt – at imødegå Vestens bekymring for, at bevægelsen vil indføre et islamistisk diktatur i lighed med det tidligere Taliban-regime fra 1996 til 2001. Bevægelsens talsmand hævder, at Taliban vil respektere menneskerettighederne og tillade piger at tage en uddannelse. Men

virkeligheden i Afghanistan tyder ikke på det. Taliban har forbudt piger fra 7. klasse at gå i skole, og Kabuls borgmester har ladet forstå, at offentligt ansatte kvinder i Kabul ikke længere må tage på arbejde, hvis deres stilling lige så godt kan besættelse af en mand. Bevægelsen har desuden nedlagt ministeriet for kvinders anliggender og i stedet oprettet et ministerium til »fremme af dyd og forebyggelse af last«.

Det er denne udvikling, som skaber bekymring i Vesten. Det gør den dog ikke i lande som Pakistan, Qatar og Kina. Allerede inden Talebans magtovertagelse knyttede det kinesiske styre tætte forbindelser til bevægelsen og har nu ifølge BBC lovet at

sende 200 millioner kinesiske yuan, eller cirka 31 millioner dollar, i nødhjælp til afghanerne. Pengene skal imidlertid gå til at afhjælpe den akutte økonomiske og humanitære krise og ikke til langsigtede udviklingsprogrammer som drift af Verdensbankens sundhedsklinikker.

Måske vil folk se mere positivt på Taleban, hvis de oplever at de kan få sundhedsydelser. Men i 20 år har vi aldrig før stoppet vores sundhedsydelser, når kontrollen med et distrikt er skiftet fra den ene til den anden part i konflikten.

KRISEMØDE HOS DR. NIKFAR
Det er ngo'en *Agency for Assistance and Development of Afghanistan*, AADA, som driver sundhedssektoren i Ghazni-provinsen på vegne af Verdensbanken; 109 sundhedsfaciliteter i alt. Læge Samin Nikfar er leder af AADA i provinsen, og der er krisemøde på hans kontor, da jeg kommer på besøg.

På gulvet og i sofaerne sidder 23 repræsentanter for de mere end 1200 ansatte, som ikke har fået løn i fire måneder.

En af repræsentanterne har et brev med fra sine medarbejdere på et distrikts-hospital. De beder indgående om at få udbetalt løn. Men Samin Nikfar har ikke nogen penge. Han er også under pres fra medicinleverandørerne, som AADA skylder penge fra den seneste levering i juni.

Samen Nikfar håber, at andre donorer sammen med FN vil finde en måde at finansiere sundhedssektoren på fremover. Der er flere forsøg undervejs, men indtil videre er det lappeløsninger på et problem, der ikke går væk. Onsdag udsendte en række FN-agenturer og Røde Kors en erklæring om, at de er klar til at tage »de nødvendige skridt« for at redde sundhedssektoren fra kollaps. Selv hvis en aftale falder på plads, er det så godt som umuligt at få pengene frem til ngo'erne i Afghanistan, hvor banksektoren er brudt sammen, efter at USA har indefrosset centralbankens indestående.

Samin Nikfar påpeger, at hvis de internationale donorer finder nye måder at finansiere deres effekter i landet på, så kan det endda på sigt være et fremskridt, eftersom den tidligere administration var plaget af korruption.

»Hvis de kanalisere finansieringen gennem FNs agenturer, vil der være mere gennemsigtighed, og alle ansatte vil i højere grad skulle stå til regnskab. Der vil være større kontrol end under den tidligere regering, fordi FN og ngo'erne allerede har kontrolmekanismer på plads,« siger han.

Jeg spørger ham, om det internationale samfund ikke dermed risikerer, at befolkningen får et mere positivt syn på Taleban, når folk oplever, at der er velfungerende offentlige ydelser under Talebans ledelse?

»Måske vil folk se mere positivt på Taleban, hvis de oplever, at de kan få sundhedsydelser. Men i 20 år har vi aldrig før stoppet vores sundhedsydelser, når kontrollen med et distrikt er skiftet fra den ene til den anden part i konflikten. Det kan vi ikke lave om på nu og begynde på politisere humanitært arbejde,« siger han indtrængende.

Weekendavisen ville gerne have interviewet Verdensbanken om udfordringerne ved at finansiere humanitært arbejde i Afghanistan under Talebans styre, men det har ikke været muligt at få et interview.

DEGRADERING ■ Grønlands rebelske udenrigsminister gik over strengen med sit forslag om etnisk diskriminering af danskere. Nu er han fjernet fra posten, men de løsrivelsesivrige står stadig stærkt.

Økuller

MARTIN BREUM

Som at skovle sne i modvind. Mandagens regeringsrokade i Grønland flyttede rundt på besværlighederne, men fjernede dem ikke.

Efter fem måneders stadig mere overrumplende udfald mod alliancen med Danmark havde landsstyrets udenrigsansvarlige Pele Broberg gjort sig selv umulig som medlem af Grønlands politiske ledelse.

Øksen faldt, da han i Berlingske luftede tanken om, at han kun borgere med inuit-baggrund skal have stemmeret ved en fremtidig afstemning om Grønlands løsrivelse. Heller ikke de danskere, der har bosat sig i Grønland permanent, skulle stemme.

»Det er jo ikke meningen, at de, der koloniserede landet, skal have lov at bestemme, om de vil blive ved med det eller ej,« som han udtrykte det. Også filippinerne og andre ikke-inuitter var i fare for at miste stemmeretten.

Det lugtede af etnisk diskrimination og racetænk-

ning i stil med den, grønlanderne selv var udsat for i fordums dage, og Múte B. Egede, formanden for Naalakkersuisut, det grønlandske landsstyre, var pisket til at gribe ind. Broberg forsøgte at ryg-crawle sig ud af miseren ved at anklage Berlingske for fordrejninger, men uden held. Så øksen faldt, men blidt og i slowmotion. De kroniske smerter, der har plaget Múte B. Egedes regeringskoalition fra start, blev lindret, men ikke helbredt.

For landsstyreformand Múte B. Egedes flertal står og falder med stemmerne fra Pele Brobergs parti, og derfor er der grænser for, hvor kraftigt hans mere pragmatiske parti Inuit Ataqatigiit kan lægge sig ud med Pele Brobergs løsrivelsesivrige parti Naleraq. Et åbent opgør er ikke en mulighed.

Desuden hylder en del vælgere i Grønland gerne stærke Nej-til-Danmark-markeringer af den slags, som Broberg leverer på samleband. Múte B. Egede har muligvis endda selv været godt tilfreds; han bremsede først Broberg efter pres fra sine egne partifæller. Fire af hans forgængere på posten som partichef krævede handling i et skriftligt opråb. De ville have ro om Grønlands udenrigs- og sik-

kerhedspolitik – den skal ikke være katebald i Pele Brobergs hænder.

DYR LØSNING

Mandagens rokade illustrerede de løsrivelsesivrige greb om magten: Degraderingen af Pele Broberg blev dyrekøbt. Fremover skal han ganske vist kun være ansvarlig for handel og erhverv, mens Múte B. Egede overtager klimaet og udenrigspolitikken, herunder forretninger med Danmark, forhandling med Brexit-briterne om Grønlands fiskeeksport, og dialogen med USA om råstoffer, forsvar og økonomiske hjælpepakker.

Men Pele Broberg er fortsat medlem af Grønlands politiske ledelse. Og hans parti fik i rokade-tumulten også gaffet endnu en ministerpost (børne-, unge- og familieområdet) som et plaster på såret. Brobergs parti kan også invitere en ny repræsentant ind i parlamentet som stedfortræder for den partifælle, der skal være minister. Múte B. Egede har vundet et pusterum, men ikke mere. Velinformerede kilder i Nuuk gætter på, at han forsøger at udskyde det endelige opgør med Na-

lera til debatten om Grønlands fremtidige forfatning. Forfatningskommissionen i Nuuk ventes at levere et udkast i 2022, senest 2023.

OVERHERREDØMMET

Fænomenet Pele Broberg viser, hvor letbevægelig Grønlands forbindelse til Danmark er. På blot fem måneder – siden valget i april – fik Broberg skabt mærkbare forskydninger og fornyet debatten om alliancen med Danmark. Og vel at mærke uden at hans regeringspartner greb ind.

Han reklamerede for en alliance med USA som muligt alternativ til tangoen med Danmark. Han bojkottede et pressemøde med udenrigsminister Jeppe Kofod i anledning af den amerikanske udenrigsministers besøg i København. Han talte om »demilitarisering« af Grønland – begrænsning af det danske forsvars tilstedeværelse, ikke den amerikanske. Han såede tvivl om forsvarrets deployering af to nye kæmpedroner til overvågning ud for Østgrønland; her var det pludselig alvor. Dronerne til 750 millioner udgør et kerneelement i det boost af forsvarrets Arktis-indsats, som Mette Fre-

deriksen lovede Donald Trump efter de tos sammenstød om Grønland i 2019; forsvaret er i fuld gang med indkøb, uddannelse og planlægning.

Pele Broberg har desuden blokeret for en ny værnepligtslignende ungdomsuddannelse i Grønland, ligesom han har stoppet værnepligtsprøvninng i de grønlandske byer. Han hævdede – med en vis ret – at det danske forsvars jagt på unge grønlandere slet ikke kun drejede sig om at styrke forsvaret, men nok så meget om at hjernevaske ungdommen til at elske kongeriget og klistre Grønland tættere til Danmark. Pele Broberg forhalede dermed Grønlands bidrag til en ny fælles arktisk strategi for Danmark, Færøerne og Grønland, der nu er endnu mere pinligt forsinket.

»Vi lægger ikke op til en arktisk strategi med andre lande,« sagde Broberg – på trods af Jeppe Kofods og Udenrigsministeriets ihærdige anstrengelser for at inddrage Grønland. Endelig lovede Broberg i det nævnte interview i Berlingske, at han ville holde op med at bruge begrebet »rigsfællesskab«. I hans optik er der stadig tale om dansk overherredømme. Nu er han ude – men stadig inde.